

Etikkrådet for helse og omsorg

Årsmelding 2022

Et godt sted å leve

Innhold

Mandat	2
Innledning	3
Medlemmer per 31.12.2022	4
Saker og saksdrøftinger	4
Forholdet mellom enkelte beboeres selvråderett (autonomi), hensynet til andre beboere og de ansattes ønske om å gi god omsorg og helsehjelp.	4
Andre henvendelser	5
Informasjons- og kommunikasjonsarbeid	5
Opplæring og møter	5
Samarbeid og nettverksarbeid	6
Oppsummering og videre arbeid	6

*Etikk og etiske prinsipper må drøftes jevnlig, på alle nivåer i kommunen. Rådet er ment å være et rådgivende organ som kan hjelpe til i saker som ansatte, brukere og/eller pårørende opplever som vanskelige eller ubehagelige fordi det går på verdiene løs
(Espen Sørvig, Kommunalsjef for mennesker med nedsatt funksjonsevne)*

Mandat

Rådet skal gjennom sitt arbeid bidra til økt bredde i beslutningsgrunnlag for kommunens ledelse samtøkt etisk bevissthet og kompetanse om verdispørsmål knyttet til tjenestemottakere. Rådets arbeid skal bidra til at pasienter, brukere og pårørende blir godt ivaretatt i møte med den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Videre skal det bidra til økt forståelse av forholdet mellom klinisk-etiske problemstillinger og spørsmål knyttet til ressursbruk og prioriteringer i kommunen. Etikkrådet skal være frittstående og uavhengig.

Rådet skal gjennom sitt arbeid bidra til økt bredde i beslutningsgrunnlag for kommunens ledelse samtøkt etisk bevissthet og kompetanse om verdispørsmål knyttet til tjenestemottakere. Rådets arbeid skal bidra til at pasienter, brukere og pårørende blir godt ivaretatt i møte med den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Videre skal det bidra til økt forståelse av forholdet mellom klinisk-etiske problemstillinger og spørsmål knyttet til ressursbruk og prioriteringer i kommunen. Etikkrådet skal være frittstående og uavhengig.

Rådet skal:

- På forespørsel gi råd om hvordan konkrete etiske problemer for enkeltpersoner eller grupper kan løses.
- Bistå i drøfting av konkrete etiske utfordringer før og/eller etter at beslutninger tas.
- Bidra med etikkfaglige råd til virksomhetenes øvrige kvalitetsarbeid.

Arbeidsform:

- Alle innbyggere, pårørende og ansatte kan henvende seg til etikkrådet.
- Rådet kan både behandle saker som angår grupper og enkeltpersoner.
- Rådet vurderer på fritt grunnlag hvilke saker det behandle.
- Behandling av saker som angår enkeltpersoner skal som hovedregel skje med basis i anonymiserte pasientopplysninger. Ved fravikelse fra hovedregelen om anonymisering, må det innhentes samtykke fra pasienten før saken fremlegges for rådet, jf. helsepersonelloven § 22.
- Medlemmene i etikkrådet har taushetsplikt om personidentifiserende opplysninger (eller helseopplysninger) de får adgang eller kjennskap til som medlem av komiteen.
- Deltakere i rådet som ikke omfattes av helsepersonelloven skal underskrive taushetserklæring.
- Rådet skal avholde minst fire møter per år. Ut over dette bestemmer rådet selv møtehyppighet og arbeidsform innen mandatets rammer.
- Rådet skal ha mulighet for å samles på kort varsel i hastesaker. Rådet skal skrive referater og årsrapport.

Innledning

Kommunestyret vedtok å opprette et etisk råd 14. juni 2021. Administrasjonen i Drammen kommune brukte høsten til å velge medlemmer fra tjenestene, i tillegg til å rekruttere medlemmer blant kommunens innbyggere og organisasjonsliv. Rådet møttes første gang 17. januar 2022, ble formelt konstituert 11. mars 2022 og etikkrådet for helse og omsorg har dermed lagt bak seg sitt første driftsår. Etikkrådet for helse og omsorg i Drammen kommune skiller seg fra mange andre etikkråd og kliniske etikkomiteer gjennom sin brede sammensetning, og ikke minst med andelen medlemmer fra innbyggere og organisasjoner. En så bred representasjon gir en unik mulighet for å se etiske problemstillinger fra et bruker- og innbyggerperspektiv og på tvers av både fag, profesjon og arbeidssted. Rådet har gjennom 2022 arbeidet med å kombinere denne bredden av kunnskap og erfaringer og å arbeide systematisk med sakene ved hjelp av en felles metodikk, utviklet av Senter for medisinsk etikk ved Universitetet i Oslo (SME- modellen).

SME-modellen er en enkel modell som bygger på spørsmålene; hva er det etiske problemet, hva er fakta i saken, hvem er de berørte parter og hva er deres syn og interesser, hvilke verdier, etiske prinsipper, normer og lover er aktuelle, hvilke relevante handlingsalternativer finnes og til slutt en helhetlig vurdering.

Å arbeide med etiske dilemmaer og saker krever, i tillegg til fagkompetanse og kompetanse om etikk, at rådet har stor takhøyde og trygghet slik at det er åpenhet for nye perspektiver og tilnærminger. Etiske dilemmaer kjennetegnes nettopp ved at det ikke finnes et rett svar, men at de gode løsningene finnes ved å avveie ulike etiske hensyn opp imot hverandre. Rådet har arbeidet mye med dette gjennom året, gjennom å dele erfaringer, trene på systematisk etikkrefleksjon, drøfte eksempelsaker og drøfte innkomne saker fra tjenestene.

2022 har dermed vært et år som har vært preget av mye innadrettet arbeid og på å finne en god arbeidsform. Informasjon om rådet har blitt spredt via kommunens nettsider og Facebook. I tillegg er det informert om rådet i interne møter i kommunen. Det har kommet inn noen saker og henvendelser som er blitt drøftet i rådet.

Etikk angår alle deler av helse- og omsorgstjenestene. Etikkrådet for helse og omsorg er kun en del av dette, og samarbeid og samordning med kommunens øvrige etikkarbeid startet opp i 2022. Dette blir et viktig område for etikkrådet i 2023, i tillegg til at rådet planlegger mye mer utadrettet virksomhet for å gjøre rådet kjent for tjenestene, brukere og innbyggere. God informasjon om rådet og rådets arbeid vil gjøre det enklere for ansatte, brukere og pårørende å melde inn saker de ønsker å få en etisk drøfting på, men enda viktigere er det at dette kan bidra til å stimulere til etisk refleksjon i hverdagen i helse- og omsorgstjenestene.

Medlemmer per 31.12.2022

Rådet består ved utgangen av 2022 av:

- Leder Britta Bech Gulbrandsen (Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon)
- Nestleder Tom Ovind (Innbyggerrepresentant)
- Nestleder Hege Kylland (Tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne)
- Bjørg Landmark (Innbyggerrepresentant)
- Sukhvinder Singh Jhotti (Drammen og Omegn Tros- og Livssynsforum)
- Toril Krogsund (Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon)
- Carl Tollef Solberg (Senter for medisinsk etikk, UiO)
- Anette Wilhelmsen Stokke (Rus og psykisk helse)
- Cathrine Enstrøm Simonsen (Aktivitet og rehabilitering)
- Linn Lesjø (Tjenestetildeling og koordinerende enhet)
- Bjørg Eline Gjerlaug (Ass. kommuneoverlege, medisinsk faglig virksomhet)

Rådet har hatt et arbeidsutvalg bestående av leder Britta Bech Gulbrandsen og nestlederne Tom Ovind og Hege Kylland. Brynjar Thorgersen Nyborg fungerer som rådets sekretær.

Kirsti Aas Olsen fra Utvikling og digitalisering har vært medlem av rådet gjennom 2022, men gikk ut av rådet i desember 2022 på grunn av overgang til ny stilling i kommunen. Nestleder Hege Kylland gikk ut av rådet ved nyttår da hun sluttet i Drammen kommune, hvorpå Cathrine Enstrøm Simonsen ble valgt som ny nestleder i desember 2022. Marianne Giseth fra Tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne ble valgt inn som nytt medlem etter Kylland. Avdelingsleder John David Johannessen deltok som vararepresentant for kommuneoverlegene i første halvdel av 2022.

Saker og saksdrøftinger

På bakgrunn av de henvendelsene som har kommet inn til etikkrådet, har rådet diskutert balansen mellom å ta opp enkeltsaker fra innbyggere, ansatte og brukere og det å ta opp dagsaktuelle og prinsipielle saker. Rådet kan i henhold til mandatet ta opp generelle og dagsaktuelle etiske problemstillinger på eget initiativ, men skal ikke bli en part eller en politisk aktør i dem.

Gjennom systematiske drøftinger basert på SME-modellen, sikres det at rådets uttalelser baseres på gode etiske refleksjoner og ikke blir partsinnlegg. Etikkrådet har hatt innledende drøftinger knyttet til et par prinsipielle saker, men har ikke utarbeidet eller publisert offentlige uttalelser knyttet til disse..

Rådet har drøftet og utarbeidet drøftingsnotat på en sak knyttet til en enkeltbruker i løpet 2022.

Forholdet mellom enkelte beboeres selvråderett (autonomi), hensynet til andre beboere og de ansattes ønske om å gi god omsorg og helsehjelp.

Saken handlet om i hvilken grad en person som mottar kommunale tjenester skal gis mulighet til å håndtere sitt eget liv, inkludert rettigheten til å kunne foreta «dårlige valg». I dette tilfellet var rusbruk også en del av saken.

Etikkrådet fremhevet især viktigheten av relasjonsbygging og anerkjennelse for å få vedkommende til å føle seg trygg i eget hjem og opparbeide tillit til personalet, behandlere og andre involverte. En god og trygg relasjon kan åpne muligheter for å få til en åpen dialog og å komme i posisjon til å få til varig endring over tid.

Dette rådet er blant annet gitt med bakgrunn i at det ikke var fare for liv eller akutt skade verken på vedkommende selv eller omgivelsene.

Andre henvendelser

- Rådet ble i juni 2022 bedt om å drøfte en sak om livsforlengende behandling. Saken ble frafalt, da omstendighetene endret seg kort tid etter henvendelsen.
- Rådet har fått en henvendelse fra en ansatt i en av kommunens virksomheter om en etisk problemstilling knyttet til bruk av tvang og makt knyttet til atferdsutfordringer og hensyn til andre beboere. Saken er fulgt opp av rådet, gjennom henvendelse til melder. Henvender har ikke uttrykt videre ønske om drøfting, og rådet har derfor ikke hatt grunnlag for å drøfte saken.
- Rådet har fått en henvendelse som er vurdert til ikke å være en etisk problemstilling samt en sak fra en ansatt i en virksomhet som vil bli drøftet i 2023.

Informasjons- og kommunikasjonsarbeid

God informasjon om rådets arbeid og om etikk i helse- og omsorgstjenestene i kommunen er viktig for å oppfylle rådets mandat om å bidra til økt bredde i beslutningsgrunnlag for kommunens ledelse og økt etisk bevissthet og kompetanse om verdspørsmål knyttet til tjenestemottakere.

Rådet hadde i juni 2022 en artikkel på Drammen kommunes nettsider og på kommunens Facebook side. Her skriver [drammen.kommune.no](https://www.drammen.kommune.no) at etikkrådet for helse og omsorg er etablert, og etiske dilemmaer kommer med det enda høyere opp på dagsorden i Drammen kommune. Nå er rådet klare for å ta imot saker.

*Det er ikke noe nytt at vi har etiske dilemmaer,
så det er på høy tid at kommunen nå har fått et etikkråd
(Britta Bech Gulbrandsen, leder av etikkrådet i Drammen kommune)*

Etikkrådet har en nettside, <https://www.drammen.kommune.no/etikkrad>, med presentasjon av rådets medlemmer, kontaktinformasjon og informasjon om rådets arbeid. Rådet har også en egen e-post adresse, etiskraad@drammen.kommune.no og har under utarbeidelse et henvendelsesskjema som gjør det mulig å sende skriftlige henvendelser til rådet på en trygg og sikker måte. Arbeid med utarbeidelse av en kommunikasjonsplan, brosjyre og felles presentasjon til bruk i informasjonsarbeid er i gang og vil bli ferdigstilt første halvdel i 2023.

I det nye året vil det også arbeides videre med å lage anonymiserte oppsummeringer av gjennomførte drøftinger som kan brukes som læring og refleksjon i virksomhetene. Det planlegges å publisere disse på kommunens nettsider, <https://www.drammen.kommune.no/etikkrad> slik at de er tilgjengelig for kommunens innbyggere og andre interesserte.

Opplæring og møter

Senter for medisinsk etikk ved lege, filosof og forsker Carl Tollef Solberg har gitt god støtte og hjelp i 2022. Solberg har bidratt med råd underveis og ga ved oppstarten av rådet en innføring i medisinsk etikk og systematisk etikkarbeid ved bruk av SME- modellen.

Etikkrådet har deltatt på to kurs/konferanser i 2022:

- I april deltok rådet på konferansen Etikk på tvers, om etablering av kommunale etikk-komiteer. Dette var en sluttkonferanse som Senter for medisinsk etikk arrangerte. Her fikk rådet innblikk i et forskningsprosjekt der forskere fra Senter for medisinsk etikk har fulgt fire kommuner gjennom tre år med etablering av etikkkomitéer, hvordan de har arbeidet og hvilken læring det har gitt for etikkarbeid i kommunene.
- I september 2022 deltok rådet på innføringskurs for nye medlemmer av kliniske etikk-komiteer og etikkråd. Dette kurset arrangeres årlig av Senter for medisinsk etikk. På kurset fikk medlemmene innføring i å drøfte etiske problemer fra hverdagen i helsetjenesten på en systematisk måte. I tillegg inneholdt kurset sentrale temaer i helsetikken som etikk og jus, pasientautonomi, samtykkekompetanse, beslutninger ved livets slutt med mer.

Rådet har hatt seks møter i 2022. I tillegg har arbeidsutvalget hatt møter ved behov i forkant og etterkant av møtene i rådet. Møtene er i hovedsak avholdt på rådhuset i Drammen. Det har blitt tilrettelagt for digital deltakelse når det har vært behov for det.

Rådet legger opp til å kunne holde flere møter ute på kommunens tjenestesteder i 2023.

Samarbeid og nettverksarbeid

Etikkrådet for helse og omsorg samarbeider, gjennom Senter for medisinsk etikk, med etikkråd i andre kommuner i Norge.

Etikkrådet har også et samarbeid med Klinisk etikkomite (KEK) ved Drammen sykehus, blant annet gjennom at etikkrådet inviteres til arrangementer i regi av KEK ved Drammen sykehus. Mange etiske problemstillinger er like på tvers av forvaltningsnivåene og det at Norge har to (tre) forvaltningsnivåer i helsetjenestene kan i seg selv skape etiske dilemmaer. Etikkrådet ønsker derfor å fortsette og styrke samarbeid og erfaringsdeling om etikk med andre kommuner og helseforetaket.

Oppsummering og videre arbeid

Etikkrådet for helse og omsorg har gjennom oppstartsåret 2022 kommet godt i gang med arbeidet. Det har vært god kontinuitet og deltakelse fra medlemmene i møter og på kurs. På slutten av året ble det noen utskiftninger av medlemmer som sluttet i Drammen kommune eller fikk nye oppgaver. Rådet har i 2022 blitt godt kjent med hverandre og har fått god innsikt i SME-modellen som en strukturert måte å jobbe med etikkspørsmål på. Etter et år preget av oppstart og opplæring er rådet nå utålmodige etter å komme ut i organisasjonen, gjøre rådet mer kjent, drøfte flere konkrete saker og bidra inn i kommunens etikkarbeid.

Det er fortsatt gjenstående arbeid med å få en enda bedre struktur og systematikk i arbeidet og å få etikkrådets arbeid og kommunens øvrige etikkarbeid til å gå hånd i hånd. Dette er rådet nå i gang med og forventer å se resultater av arbeidet i løpet av 2023.

Rådets arbeid og drøftinger skal være relevante for brukerne av kommunens helse- og omsorgstjenester og for kommunens innbyggere

